

KS. DANIEL BRZEZIŃSKI

UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

DANBR@UMK.PL

ORCID: 0000-0003-4680-3055

OD REDAKCJI

W ostatnim w 2025 roku numerze naszego kwartalnika staraliśmy się podjąć – jak zawsze – tematy ważne i aktualne. Do takich niewątpliwie należy zagadnienie sztucznej inteligencji ogarniającej coraz to nowe obszary ludzkiego życia. „W jaki sposób sztuczna inteligencja może być wykorzystana na szkolnych lekcjach religii oraz jakie zmiany w podejściu do edukacji religijnej można przewidzieć w miarę rosnącego jej wykorzystania?” pytają Beata Bilicka i ks. Adam Bielinowicz. Autorzy ci, próbując odpowiedzieć na te i inne pytania, dostrzegają ogromną szansę wykorzystania AI w edukacji religijnej. Wskazują jednocześnie wyzwania i zagrożenia wynikające z zastosowania AI i podkreślają potrzebę promowania wśród uczniów etycznego i odpowiedzialnego korzystania ze sztucznej inteligencji.

Wokół fundamentalnych problemów etycznych koncentruje się także artykuł ks. Zbigniewa Wanata, który prezentuje wypowiedzi Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych w latach 2021–2025. Zadaniem powołanego w 2008 roku gremium jest monitorowanie procesów legislacyjnych i wyrażanie opinii Kościoła Katolickiego przede wszystkim w kwestii szacunku dla życia człowieka i godności każdej osoby ludzkiej. Autor opracowania zwraca uwagę, że eksperci Zespołu w prezentowaniu stanowiska Kościoła – obok refleksji teologicznej – sięgają po argumenty z dziedziny biologii, medycyny i prawa.

Problematyki etycznej dotyczy również tekst ks. Wojciecha Kućko, który przypomina historyczne i społeczne przyczyny powstania encykliki *Humanae vitae* św. Pawła VI. W tym kontekście szerzej zastanawia się,

czym była rewolucja 1968 roku dla Kościoła Katolickiego i jaki wpływ na przemiany obyczajowe lat sześćdziesiątych ubiegłego stulecia, określane mianem rewolucji seksualnej, wywarły: reformacja, rewolucja francuska i rewolucja bolszewicka. W każdym z tych ruchów można dostrzec próby zakwestionowania tradycyjnej moralności seksualnej i chrześcijańskiej antropologii.

Istotną częścią etyki chrześcijańskiej jest aretologia. Historię jako nauczycielkę życia w świetle aretologii św. Tomasza z Akwinu przedstawia ks. Tomasz Dutkiewicz. Aretologia Akwinaty, czyli jego nauczanie o cnotach, stanowi wyjątkową syntezę osiągnięć najwybitniejszych przedstawicieli pogańskiej starożytności: Platona i Arystotelesa, ubogaconą światłem nadprzyrodzonego Objawienia. Szczególne miejsce w Tomaszowym wykładzie cnót zajmuje zagadnienie cnoty roztropności, usprawniającej człowieka do dobierania właściwych środków służących realizacji dobra. Istotnym elementem składowym tej cnoty pozostaje pamięć, stanowiąca swoistą skarbnicę nagromadzonych w ciągu ludzkiego życia doświadczeń. W nauczaniu św. Tomasza cnota ta odnosi się zarówno do postępowania jednostki, jak i do realizacji dobra wspólnego ludzkich społeczności, w tym do pamięci historycznej narodów, która – w myśl personifikującej tę pamięć metafory Cycerona – pełni szaczną funkcję *magistra vitae*.

Równie istotny problem moralny podejmuje Monika Szymczak-Kordulasińska. Jej opracowanie wpisuje się w niezwykle potrzebną – zwłaszcza obecnie – dyskusję dotyczącą ludzkiej wolności i odpowiedzialności. Wydaje się, że to właśnie chęć ucieczki od tej ostatniej zapewniała i zapewnia popularność różnorodnym poglądom głoszącym determinizm. Ich zwolennicy współcześnie odwołują się ze szczególnym upodobaniem do warunkujących ludzkie zachowania czynników natury psychicznej. Sięgnięcie na tym tle po refleksje Gilberta Keitha Chestertona, nieco zapomnianego krytyka literackiego, powieściopisarza, eseisty, artysty plastyka, mistrza groteski, paradoksu i humoru absurda, ale też teologa i apologety chrześcijaństwa, jest cennym wkładem w ponowne odkrycie jego myśli i w odwieczną debatę na temat wolności i odpowiedzialności człowieka.

Drogą ku autentycznej wolności mogą być śluby zakonne. Píše o tym ks. Włodzimierz Gałązka, dokonując analizy pism ojca Anzelma Gądka OCD, ze szczególnym uwzględnieniem jego refleksji teologicznej na temat rad ewangelicznych: ubóstwa, czystości i posłuszeństwa. Sługa Boży

Anzelm Gądek był uczniem św. Rafała Kalinowskiego, wybitnym kierownikiem duchowym, pierwszym przełożonym Polskiej Prowincji Karmelitów Bosych, organizatorem i rektorem rzymskiego Kolegium *Teresianum*. Zdaniem o. Anzelma śluby zakonne nie są jedynie formalnym zobowiązaniem, lecz świadomym i dobrowolnym oddaniem się Bogu, możliwym wyłącznie dzięki Jego łasce. Ojciec A. Gądek rozumie śluby jako dar dla Kościoła powszechnego umożliwiający codzienne naśladowanie Jezusa w miłości. Realizacja składanych ślubów prowadzi do prawdziwej wolności, która pozwala zbliżyć się do Chrystusa i dawać świadectwo Jego obecności w świecie.

Dwa kolejne artykuły w dziale „Teologia” to ciekawe opracowania interdyscyplinarne. I tak, ks. Jerzy Smoleń zastanawia się nad relacją zachodzącą pomiędzy teologią a psychologią, wskazując na możliwość i potrzebę integracji obu perspektyw naukowych. Teologia, ukierunkowana na refleksję nad sensem, transcendencją i relacją człowieka z Bogiem, wnosi do psychologii wymiar duchowy oraz pytania ostateczne, których nie sposób uchwycić za pomocą metod empirycznych. Psychologia natomiast, analizując procesy psychiczne i mechanizmy zachowania, dostarcza narzędzi umożliwiających głębsze zrozumienie ludzkiego doświadczenia religijnego i życia duchowego. W opracowaniu omówiono zarówno wkład teologii w rozwój psychologii, jak i znaczenie psychologii dla refleksji teologicznej. Podkreślono, że integracja tych podejść nie oznacza rezygnacji z ich odrębności, lecz otwarcie na dialog i wzajemne wzbogacanie. Autor zwrócił też uwagę na praktyczne implikacje współpracy w duszpasterstwie, psychoterapii oraz edukacji, gdzie holistyczna wizja człowieka, ujmująca go jako jedność cielesno-psychiczno-duchową, staje się szczególnie istotna. Ponadto w obliczu współczesnych wyzwań kulturowych i redukcjonistycznych tendencji w naukach o człowieku, dialog teologii i psychologii nie jest jedynie teoretycznym postulatem, lecz koniecznością dla integralnego rozwoju osoby.

Natomiast ks. Wojciech Cichosz przedstawia pedagogiczną recepcję kołowego modelu sposobów wierzenia. Autor słusznie stwierdza, iż w procesie stawania się osobą dużą rolę odgrywa religijność. Na płaszczyźnie humanistycznej ukonstytuowały się różne koncepcje człowieka, które w ostatnim czasie znacząco wzbogacił zaproponowany przez Piotra Szydłowskiego i Jana Ciecucha kołowy model sposobów wierzenia (KMSW) – *the Circum-*

plex of Faith Modes. Opracowany z perspektywy emicznej model opisuje różne formy religijności chrześcijańskiej, pojmowanej jako relacja między człowiekiem a Bogiem we wspólnocie Kościoła. Zaproponowane w artykule pozycjonowanie osoby w kontekście jej indywidualnego potencjału rozwojowego daje możliwość przechodzenia pomiędzy poszczególnymi poziomami postaw religijnych. Dokonać się to może jedynie przy uprzedniej afirmacji osoby i jej teleologicznej perspektywy (szczęście, spełnienie i samorealizacja). Fundamentem owego procesu warto uczynić wiarę i nadzieję, a optymalną realizację osoby ludzkiej w perspektywie wieczności (maieutyka, miłość) swoistym „portem przeznaczenia”.

Refleksję teologiczno-pedagogiczną zawierają także artykuły opublikowane w dziale „Rodzina”.

W pierwszym z nich ks. Grzegorz Kaczorowski przybliży problematykę wychowania do wartości etycznych w rodzinie jako jedno z kluczowych zagadnień współczesnej myśli pedagogiczno-teologicznej. Truizmem wydaje się przypominanie, aczkolwiek wciąż potrzebne, że rodzina, „szkoła bogatszego człowieczeństwa,” będąca podstawową wspólnotą życia – zwłaszcza w dobie głębokich przemian cywilizacyjnych i ogromnych wyzwań współczesności – stanowi niezastąpione środowisko formacji człowieka w aspekcie moralnym, społecznym i duchowym.

O wychowaniu w rodzinie traktuje też artykuł ks. Mariana Stepulaka skupiający się wokół tematyki wychowania religijno-duchowego dzieci w wieku przedszkolnym. Autor opisuje psychologiczne uwarunkowania wieku przedszkolnego oraz analizuje specyfikę religii, religijności i duchowości tego okresu życia, by następnie przejść do omówienia istoty wychowania najmłodszych w kontekście ich holistycznego wzrostu i rozwoju.

Wszystkim naszym Czytelnikom życzymy ciekawej lektury.

Ks. Daniel Brzeziński
redaktor naczelny